

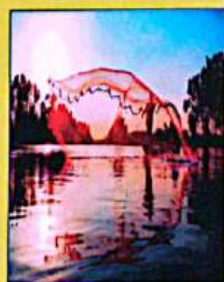
ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH TRÀ VINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÀ VINH

KỈ NIỆM 120 NĂM NGÀY THÀNH LẬP
TỈNH TRÀ VINH

KỈ YẾU

HỘI THẢO KHOA HỌC

TỪ NHỮNG ĐẶC TRƯNG
TÍNH CÁCH NGƯỜI NAM BỘ,
SUY NGHĨ VỀ ĐẶC TRƯNG
TÍNH CÁCH NGƯỜI TRÀ VINH

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH TRÀ VINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÀ VINH

**KỈ YẾU
HỘI THẢO KHOA HỌC**

**TỪ NHỮNG ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH
NGƯỜI NAM BỘ, SUY NGHĨ VỀ
ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CỦA CON
NGƯỜI TRÀ VINH**

Trà Vinh, ngày 23 tháng 12 năm 2019

BAN CHỦ TỌA

1. Ông Lê Văn Hân	Phó Chủ tịch UBND tỉnh Trà Vinh	Trưởng ban
3. Ông Trần Dũng	Phó Chủ tịch Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh Trà Vinh	Ủy viên
4. Bà Trần Thị An	Đại học Quốc gia Hà Nội	Ủy viên
5. Ông Trần Phát	Hội Tương tế người Hoa tỉnh Trà Vinh	Ủy viên
6. Bà Thạch Thị Dân	Phó Hiệu trưởng Trường Đại học Trà Vinh	Ủy viên

BAN TỔ CHỨC

1. Ông Phạm Tiết Khánh	Hiệu trưởng Trường Đại học Trà Vinh	Trưởng ban
2. Ông Dương Hoàng Sum	Giám đốc Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Trà Vinh	P. Trưởng ban
2. Bà Thạch Thị Dân	Phó Hiệu trưởng Trường Đại học Trà Vinh	P. Trưởng ban
3. Ông Võ Hoàng Khải	Phó Hiệu trưởng Trường Đại học Trà Vinh	P. Trưởng ban
4. Ông Nguyễn Minh Hòa	Phó Hiệu trưởng Trường Đại học Trà Vinh	P. Trưởng ban
5. Ông Nguyễn Văn Mười Một	Trưởng phòng Hành chính – Tổ chức	Ủy viên
6. Bà Châu Thị Trúc Ly	Trưởng phòng Kế hoạch – Tài vụ	Ủy viên
7. Ông Nguyễn Đồng Khởi	Trưởng phòng Truyền thông & QBCĐ	Ủy viên
8. Ông Lâm Quang Vinh	Phó Trưởng Khoa Ngôn ngữ, Văn hóa và Nghệ thuật Khmer Nam Bộ	Ủy viên
9. Ông Phạm Kim Long	Trưởng phòng Khoa học – Công nghệ	Ủy viên
10. Bà Thạch Thị Út Linh	Phó trưởng Ban Giới và Dân tộc	Ủy viên
11. Bà Phạm Thị Tố Thy	Phó Tổng Biên tập Tạp chí Khoa học	Ủy viên thường trực

BAN BIÊN TẬP

1. PGS.TS. Trần Thị An	Đại học Quốc gia Hà Nội
2. ThS. Phạm Thị Tố Thy	Phó Tổng Biên tập Tạp chí Khoa học Trường Đại học Trà Vinh
3. ThS. Nguyễn Đăng Hai	Khoa NN-VH-NT Khmer Nam Bộ, Trường Đại học Trà Vinh

CHƯƠNG TRÌNH HỘI THẢO KHOA HỌC “TỪ ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH NGƯỜI NAM BỘ, SUY NGHĨ VỀ ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CỦA CON NGƯỜI TRÀ VINH”

Thời gian: Từ 13h00 – 17h00 ngày 23/12/2019

Địa điểm: Phòng E21.105, Khu Thực hành Biểu diễn, Trường Đại học Trà Vinh

Thời gian		Nội dung
1.	13h00-13h30	- Đón tiếp đại biểu - Hướng dẫn đại biểu tham quan Phòng Trưng bày Văn hóa – Nghệ thuật Dân gian Khmer Nam Bộ
2.	13h30-13h50	Chương trình văn nghệ: - Biểu diễn nhạc cụ: <i>Nông thôn ngày mới</i> - Đơn ca: <i>Trà Vinh tình đất, tình người</i> - Tốp ca múa: <i>Sắc màu ba dân tộc</i>
3.	13h50-14h00	Tuyên bố lí do, giới thiệu đại biểu
4.	14h00-14h15	Phát biểu khai mạc – Ông Lê Văn Hân, Phó Chủ tịch tỉnh Trà Vinh
5.	14h15-14h30	<i>Báo cáo Đề dẫn Hội thảo</i> – PGS.TS. Phạm Tiết Khánh, Hiệu trưởng Trường Đại học Trà Vinh, Trưởng Ban Tổ chức Hội thảo
6.	14h30-14h45	<i>Báo cáo 1: Tính cách người Trà Vinh – Sự kiến tạo từ cơ tầng văn hóa Tây Nam Bộ và từ những đa dạng – khác biệt</i> – PGS.TS. Trần Thị An, Đại học Quốc gia Hà Nội
7.	14h45-15h00	<i>Báo cáo 2: Tính cách người Việt Tây Nam Bộ</i> – TS. Trần Văn Nam, Phó Hiệu trưởng Trường Cao đẳng Văn hóa Nghệ thuật Cần Thơ
8.	15h00-15h15	<i>Báo cáo 3: Đặc trưng tính cách con người Trà Vinh từ góc nhìn lịch sử – văn hóa</i> – Ông Cao Quốc Dũng, Phó Giám đốc Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Trà Vinh
9.	15h15-15h30	Giải lao – Giao lưu giữa nhà quản lí và các nhà khoa học, đào tạo
10.	15h30-15h45	<i>Báo cáo 4: Suy nghĩ về tính cách con người Trà Vinh từ màu xanh cô thụ thành phố</i> – Nhà nghiên cứu Trần Dũng, Phó Chủ tịch Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh Trà Vinh
11.	15h45-16h00	<i>Báo cáo 5: Đặc trưng tính cách con người Trà Vinh trong văn học Nam Bộ</i> – TS. Nguyễn Thị Kiều Tiên, Trường Đại học Trà Vinh
12.	16h00-16h15	<i>Báo cáo 6: Biến đổi giá trị văn hóa trong đời sống con người Tây Nam Bộ hiện nay: Một số vấn đề cần quan tâm</i> – TS. Nguyễn Thanh Đạt, Trường Đại học Sân khấu Điện ảnh TP.HCM
13.	16h15-16h45	Thảo luận, trao đổi
14.	16h45-17h00	Ban Chủ tọa tổng kết Hội thảo

MỤC LỤC

1.	BÁO CÁO ĐỀ DẪN HỘI THẢO KHOA HỌC “TỪ ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH NGƯỜI NAM BỘ, SUY NGHĨ VỀ ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH NGƯỜI TRÀ VINH”	1
	<i>PGS.TS. Phạm Tiết Khánh</i>	
2.	TÍNH CÁCH NGƯỜI TRÀ VINH – SỰ KIẾN TẠO TỪ CƠ TÀNG VĂN HÓA TÂY NAM BỘ VÀ TỪ NHỮNG ĐA DẠNG – KHÁC BIỆT	3
	<i>PGS.TS. Trần Thị An</i>	
3.	TÍNH CÁCH NGƯỜI VIỆT TÂY NAM BỘ (Qua khảo sát nhân vật lịch sử và văn học dân gian)	9
	<i>TS. Trần Văn Nam</i>	
4.	ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH TỪ GÓC NHÌN LỊCH SỬ – VĂN HÓA	17
	<i>ThS. Dương Hoàng Sum</i>	
5.	SUY NGHĨ VỀ TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH TỪ MÀU XANH CỎ THỤ THÀNH PHỐ	23
	<i>Nhà văn, Nhà nghiên cứu Trần Dũng</i>	
6.	ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH NGƯỜI TRÀ VINH TRONG VĂN HỌC NAM BỘ	27
	<i>TS. Nguyễn Thị Kiều Tiên</i>	
7.	BIẾN ĐỔI GIÁ TRỊ VĂN HOÁ TRONG ĐỜI SỐNG CON NGƯỜI TÂY NAM BỘ HIỆN NAY: MỘT SỐ VẤN ĐỀ CẦN QUAN TÂM	37
	<i>TS. Nguyễn Thị Bạch Vân – TS. Nguyễn Thanh Đạt</i>	
8.	TÌM HIỂU ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH TRONG MỐI QUAN HỆ VỚI TÍNH CÁCH CON NGƯỜI NAM BỘ	46
	<i>GVC. ThS. Nguyễn Văn Đức</i>	
9.	MỐI QUAN HỆ GIỮA ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH VỚI TÍNH CÁCH CON NGƯỜI NAM BỘ	55
	<i>ThS. Nguyễn Bá Nhiệm – ThS. Võ Thị Cẩm Tú – ThS. Dương Ngọc Vân Khanh</i>	
10.	NHỮNG ĐIỀU KIỆN SINH HOẠT VẬT CHẤT KHÁCH QUAN QUY ĐỊNH TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TÂY NAM BỘ	63
	<i>ThS. Bùi Tá Thạnh</i>	
11.	TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH TRONG NÉT VĂN HÓA LÀNG NAM BỘ	70
	<i>TS. Lê Võ Thanh Lâm</i>	
12.	TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH TIẾP CẬN TỪ KHÍA CẠNH LỊCH SỬ – VĂN HOÁ	79
	<i>ThS. Đặng Thị Kiều Oanh</i>	
13.	TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH QUA VĂN HÓA ÂM THỰC	86
	<i>ThS. Nguyễn Thanh Phong</i>	

14.	ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CỦA NGƯỜI NÔNG DÂN TRÀ VINH XƯA VÀ NAY	91
	<i>ThS. Lâm Thị Thu Hiền – ThS. Phan Thế Hiếu</i>	
15.	TÍNH BAO DUNG CỦA CON NGƯỜI TRÀ VINH NHÌN TỪ PHƯƠNG DIỆN VĂN HÓA	101
	<i>ThS. Lê Văn Sao</i>	
16.	TINH THẦN TÌNH NGUYỆN CỦA TUỔI TRẺ TRÀ VINH TỪ GÓC NHÌN NGHIỆP ẢNH	109
	<i>ThS. Dương Ngọc Vân Khanh – ThS. Nguyễn Bá Nhiệm – ThS. Nguyễn Thừa Phát Tài</i>	
17.	PHÁT HUY LỐI SỐNG NGHĨA TÌNH CỦA NGƯỜI TRÀ VINH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY	120
	<i>TS. Lê Thúy Hằng</i>	
18.	BIỂU HIỆN ĐẠO HIẾU TRONG PHẬT GIÁO ẢNH HƯỞNG ĐẾN TÍNH CÁCH CỦA BỘ PHẬN CƯ DÂN NGƯỜI VIỆT Ở TRÀ VINH	125
	<i>ThS. Lâm Thị Thu Hiền – ThS. Phan Thế Hiếu</i>	
19.	ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TÂY NAM BỘ	137
	<i>ThS. Nguyễn Văn Tính – ThS. Lê Tuấn Kiệt</i>	
20.	VỀ ĐẸP TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH QUA TUYÊN TẬP DÂN CA TRÀ VINH (TRƯỜNG HỢP DÂN CA VÀ THƠ CA DÂN GIÀN VIỆT)	142
	<i>ThS. Thạch Thị Thanh Loan</i>	
21.	SỨC SỐNG MẠNH LIỆT CỦA CON NGƯỜI TRÀ VINH QUA TÁC PHẨM VĂN HỌC	154
	<i>Trần Ngọc Liên – Tài Lê Nhà Mi – Phạm Thị Cẩm Xuyên</i>	
22.	ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CỦA NGƯỜI KHMER Ở TRÀ VINH	163
	<i>ThS. Thạch Thị Út Linh</i>	
23.	TÍNH CÁCH NGƯỜI KHMER TRÀ VINH QUA CÁC TÁC PHẨM DÂN CA	170
	<i>ThS. Thạch Thị Omnara – Thạch Thị Sa Phia</i>	
24.	QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH CỘNG ĐỒNG DÂN CƯ, TỔ CHỨC VÀ QUẢN LÝ XÃ HỘI NGƯỜI KHMER: NHỮNG THUẬN LỢI VÀ THÁCH THỨC TRONG QUÁ TRÌNH HỘI NHẬP Ở NAM BỘ	178
	<i>GS.TS. Ngô Văn Lệ</i>	
25.	SINH THÁI TÂM LINH VÀ THỰC TIỄN CUỘC SỐNG: HÀNH TRÌNH VĂN HÓA CỦA AO BÀ OM Ở TRÀ VINH	189
	<i>TS. Lê Thị Ngọc Diệp – PGS.TS. Nguyễn Ngọc Thơ</i>	
26.	NGƯỜI KHMER TRÀ VINH – NÉT ĐẸP TỪ NHỮNG LÀNG NGHỀ TRUYỀN THỐNG	202
	<i>Châu Minh Tuấn – Tài Lê Nhà Mi – Trần Thạch Thảo</i>	

27. DƯƠNG CÔNG NỮ – VỊ ANH HÙNG TÀI ĐỨC VỆ TOÀN ĐẤT TRÀ VINH 211
ThS. Dương Tấn Giàu – ThS. Đào Thị Mộng Ngọc
28. GIÁO SƯ NGUYỄN THIỆT THÀNH – CHÂN DUNG TIÊU BIỂU CỦA TÍNH CÁCH NGƯỜI TRÀ VINH 216
ThS. Nguyễn Thành Luân
29. NHỮNG NGƯỜI CON ƯU TÚ CỦA QUÊ HƯƠNG TRÀ VINH 223
Đỗ Anh Đạt – Nguyễn Thị Mĩ Lan
30. NHỮNG CÂU CHUYỆN TÌNH THƯƠNG CHÂN CHẤT VÀ QUẢ CẢM CỦA NGƯỜI TRÀ VINH 230
ThS. Đoàn Hoàng Hải – TS. Hoàng Văn Lễ
31. TÁC ĐỘNG CỦA TIẾN TRÌNH HỘI NHẬP ĐẾN VĂN HÓA CỦA NGƯỜI KHMER TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH TRÀ VINH 237
ThS. Phạm Đỗ Trang Minh
32. CON NGƯỜI TRÀ VINH TRONG THỜI KÌ CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA – NHỮNG ƯU THẾ VÀ TRỞ NGẠI 242
Tài Lê Nhà Mi – Trần Ngọc Liên – Phạm Thị Cẩm Xuyên
33. ĐỊNH HƯỚNG XÂY DỰNG TÍNH CÁCH CON NGƯỜI TRÀ VINH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY 250
TS. Hà Thị Thủy Dương
34. ĐỀN THỜ BÁC TRÊN QUÊ HƯƠNG TRÀ VINH – CÔNG TRÌNH CỦA LÒNG KIÊN TRÌ 257
Phạm Thị Cẩm Xuyên – Trần Ngọc Liên – Tài Lê Nhà Mi
35. ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CỦA NHÓM NGƯỜI HOẠT ĐỘNG TRONG LĨNH VỰC BẢO TỒN VĂN HÓA, NGHỆ THUẬT KHMER TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÀ VINH 262
Kim Thị Sa Riêng – Thạch Thị Ngọc Xuân
36. CÔNG TÁC SƯU TẦM, TRƯNG BÀY HIỆN VẬT TẠI BẢO TÀNG VĂN HÓA DÂN TỘC KHMER TỈNH TRÀ VINH 269
Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Trà Vinh

BÁO CÁO DẪN HỘI THẢO KHOA HỌC
“TỪ NHỮNG ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH NGƯỜI NAM BỘ, SUY NGHĨ
VỀ ĐẶC TRƯNG TÍNH CÁCH CỦA CON NGƯỜI TRÀ VINH”

PGS.TS. Phạm Tiết Khánh

Kính thưa Quý Lãnh đạo,

Kính thưa các nhà khoa học, quý vị đại biểu!

Trong khuôn khổ triển khai và hưởng ứng các hoạt động kỉ niệm 120 năm thành lập tỉnh Trà Vinh, gắn với các hoạt động xúc tiến đầu tư, thương mại – du lịch và vận động “Quỹ An sinh xã hội” 2020, hôm nay, Trường Đại học Trà Vinh tổ chức Hội thảo Khoa học “Từ những đặc trưng tính cách người Nam Bộ, suy nghĩ về đặc trưng tính cách của con người Trà Vinh”.

Trước hết, thay mặt Ban Tổ chức Hội thảo và Trường Đại học Trà Vinh, tôi xin nhiệt liệt chào mừng các đồng chí lãnh đạo Tỉnh ủy, Ủy ban Nhân dân, các quý vị đại biểu và các nhà khoa học.

Nam Bộ nói chung, Tây Nam Bộ hay Đồng bằng sông Cửu Long nói riêng là một vùng đất năng động với cây lành trái ngọt, với những con người hào phóng và cởi mở, với xứ sở sông nước miệt vườn ngân nga trong lời ca cổ giao duyên, hòa quyện trong âm vang của dàn nhạc Ngũ âm. Khi nghiên cứu về Nam Bộ, không ít nhà khoa học phải thừa nhận “sự đặc biệt” của vùng đất này bởi điều kiện tự nhiên thuận lợi, bởi lịch sử cộng cư hòa hợp của các dân tộc, và đặc biệt bởi con người nơi đây. Hình ảnh người nông dân Nam Bộ với trang phục bà ba đầu đội nón lá cổ quần khăn rằn, thoăn thoắt cấy lúa trên đồng trong một buổi sớm kia, có thể là người anh hùng trượng nghĩa, thấy việc bất bình sẵn sàng ra tay tương trợ hay là anh dân quân, chỉ du kích kiên cường “còn cái lai quần cũng đánh”. Những con người chân chất, bộc trực, bình dị ấy đã đi vào rất nhiều tác phẩm văn học nổi tiếng của nước nhà. Trong mẫu số chung của Tây Nam Bộ, con người Trà Vinh cũng mang đầy đủ phẩm chất, tính cách con người Nam Bộ, cũng là những người con trượng nghĩa, can trường, chất phác, cởi mở... Trong lịch sử khấn hoang, hay trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và Mĩ vĩ đại của dân tộc, hay bước vào thời bình chung sức xây dựng quê hương giàu đẹp, con người Trà Vinh các thời kì đã khéo léo phát huy các thế mạnh của tính cách để vượt qua những khắc nghiệt của thiên nhiên, lập làng lập ấp xây dựng cuộc sống mới; để chiến thắng kẻ thù giành độc lập cho quê hương, cho Tổ quốc; để vượt qua mất mát đau thương của hai cuộc kháng chiến, bắt tay kiến thiết tỉnh nhà, từng bước xây dựng tỉnh Trà Vinh phồn vinh.

Trong giai đoạn công nghiệp hóa – hiện đại hóa, để tiếp tục phát huy những thế mạnh của tính cách con người Trà Vinh, phát triển nguồn nhân lực vừa có tâm vừa có tầm, đáp ứng nhiệm vụ trong tình hình mới, việc tổ chức Hội thảo Khoa học “Từ những đặc trưng tính cách người Nam Bộ, suy nghĩ về đặc trưng tính cách của con người Trà Vinh” là thật sự cần thiết. Trên cơ sở trao đổi giữa các nhà khoa học và các nhà quản lí, những người hoạt động thực tiễn về đặc trưng tính cách người

Nam Bộ, đặc trưng tính cách con người Trà Vinh, Hội thảo nhận diện những bản sắc văn hóa trong tính cách người Trà Vinh và đề xuất những định hướng xây dựng tính cách con người Trà Vinh trong giai đoạn công nghiệp hóa – hiện đại hóa.

Hội thảo đã nhận được gần 40 tham luận của các nhà quản lý trong tỉnh, các nhà khoa học tại các Viện/Trường của cả nước. Các ý kiến tham luận đã tập trung vào các vấn đề chính sau: (1) Cơ sở lý luận nghiên cứu tính cách con người Nam Bộ; tính cách con người Trà Vinh trong mối quan hệ với tính cách người Nam Bộ. (2) Đặc trưng tính cách con người Nam Bộ; đặc trưng tính cách con người Trà Vinh trong mối quan hệ với tính cách người Nam Bộ. (3) Đặc trưng tính cách con người Trà Vinh từ góc nhìn lịch sử – văn hóa; qua các tác phẩm văn học – nghệ thuật; trên các phương diện ngành nghề. (4) Những nhân vật lịch sử – văn hóa gắn liền với vùng đất Trà Vinh. (5) Định hướng xây dựng và phát huy tính cách con người Trà Vinh trong giai đoạn công nghiệp hóa – hiện đại hóa.

Hội thảo là dịp gặp gỡ quý báu những nhà quản lý, nhà khoa học và nhà hoạt động thực tiễn; là sự tập trung trí tuệ, tình cảm của các cấp lãnh đạo, của các nhà nghiên cứu giàu kinh nghiệm, có uy tín. Những nội dung trao đổi, thảo luận, kiến nghị, đề xuất và kết luận tại Hội thảo trước hết sẽ là cơ sở lý luận và thực tiễn quan trọng cho việc nhận diện những đặc trưng tính cách người Trà Vinh, từ đó cung cấp cơ sở khoa học cho những định hướng xây dựng tính cách con người Trà Vinh trong giai đoạn công nghiệp hóa – hiện đại hóa hiện nay; đồng thời đóng góp tư liệu phục vụ công tác nghiên cứu, giảng dạy và giới thiệu, quảng bá hình ảnh con người và vùng đất Trà Vinh xưa và nay.

Chúng tôi rất mong được nghe ý kiến đóng góp, chia sẻ của Quý vị đại biểu. Chúng tôi tin tưởng rằng, các nhà quản lý, các nhà nghiên cứu, những nhà hoạt động thực tiễn, với bề dày kiến thức, những kinh nghiệm phong phú, với lòng nhiệt tình và tâm huyết sẽ có những đóng góp thiết thực, quý báu cho hội thảo khoa học hôm nay.

Cuối cùng chúng tôi hi vọng Hội thảo khoa học “Từ những đặc trưng tính cách người Nam Bộ, suy nghĩ về đặc trưng tính cách của con người Trà Vinh” diễn ra thuận lợi và thành công tốt đẹp.

Kính chúc Quý Đại biểu mạnh khỏe, thành công và hạnh phúc.

Trân trọng cảm ơn!

TÍNH CÁCH NGƯỜI TRÀ VINH – SỰ KIẾN TẠO TỪ CƠ TÀNG VĂN HÓA TÂY NAM BỘ VÀ TỪ NHỮNG ĐA DẠNG – KHÁC BIỆT

PGS.TS. Trần Thị An¹

TÓM TẮT

Sự nhận diện đặc trưng của văn hóa và con người của một vùng đất/cộng đồng luôn là một mối quan tâm của không chỉ các cấp quản lý mà còn của các thành viên trong chính cộng đồng đó. Con người Trà Vinh cũng không là ngoại lệ.

Tham luận của chúng tôi sẽ sử dụng các lý thuyết về văn hóa vùng, bản sắc văn hóa và tính đa dạng của văn hóa nhằm bước đầu nhận diện tính cách con người Trà Vinh được hình thành trong cái nôi văn hóa Tây Nam Bộ và trong bối cảnh của những đa dạng và khác biệt tồn tại trên mảnh đất này suốt chiều dài lịch sử.

Từ khóa: bản sắc, đa dạng văn hóa, đan xen tôn giáo, tính cách người Trà Vinh, sự khoan dung.

1. MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ THUYẾT VÀ CÁCH TIẾP CẬN

1.1. Văn hóa vùng

Văn hóa, theo cách hiểu được thống nhất gần đây, là toàn bộ sáng tạo của con người trong sự đối diện với tự nhiên. Với cách hiểu này, văn hóa chịu sự tác động thường xuyên của môi trường thiên nhiên, nơi mà nhóm/cộng đồng/quốc gia/dân tộc đó sinh sống. Vùng văn hóa (cultural areas) là một lý thuyết nghiên cứu nét riêng biệt của một bộ phận văn hóa được hình thành trong một không gian mang tính địa lý nhất định. Lý thuyết này được đề xướng bởi các nhà văn hóa học và nhân học văn hóa trên thế giới, và được giới thiệu vào Việt Nam bởi công trình *Văn hóa vùng và phân vùng văn hóa Việt Nam* của Ngô Đức Thịnh. Một số nhà nghiên cứu văn hóa khác cũng đã áp dụng lý thuyết này và chia văn hóa Việt Nam ra các vùng. Quan điểm phân chia có khác nhau ít nhiều, nhưng về cơ bản, các vùng văn hóa được coi là có những nét đặc trưng gồm: vùng văn hóa Tây Bắc, vùng văn hóa Đông Bắc, vùng văn hóa châu thổ sông Hồng, vùng văn hóa Trung Bộ, vùng văn hóa Tây Nguyên, vùng văn hóa Nam Bộ. Các vùng văn hóa này lại có sự tồn tại của các tiểu vùng với những nét đặc trưng đậm đặc. Với vùng Nam Bộ, có thể nhận diện các tiểu vùng đó là: tiểu vùng văn hóa Đông Nam Bộ, tiểu vùng văn hóa Tây Nam Bộ và tiểu vùng văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh.

Đối tượng chúng tôi bàn đến trong bài viết này là tiểu vùng văn hóa Tây Nam Bộ, những đặc điểm của tiểu vùng này sẽ được đề cập đến với tư cách là ngọn nguồn hình thành nên đặc trưng văn hóa của vùng đất, con người Trà Vinh.

1.2. Bản sắc

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, vấn đề bản sắc đang được đặt ra hết sức bức thiết, đặc biệt, với các nước mới bắt đầu quá trình hội nhập quốc tế sâu rộng như

¹ Đại học Quốc gia Hà Nội, Email: tran.vass@gmail.com

Việt Nam. Một mặt, “bản sắc” là yếu tố quan trọng trong giao lưu và hợp tác, nó vừa là sự hấp dẫn đối với đối tác, vừa là sự thể hiện bản lĩnh của một nền văn hóa. Không ý thức và xây dựng được bản sắc cho mình, việc hội nhập sẽ khó khăn hơn. Mặt khác, “bản sắc” là yếu tố cốt lõi kết nối cộng đồng cao trong việc kiến tạo sức mạnh nội sinh của một nhóm/cộng đồng. Trong sự phát triển của quốc gia, cộng đồng hiện nay, vấn đề “bản sắc” đang rất được quan tâm.

Các khía cạnh chủ quan-khách quan của bản sắc

Vậy bản sắc là gì? Cách hiểu phổ biến cho rằng, bản sắc là nét riêng để phân biệt thực thể này với thực thể khác, và đó cũng là định nghĩa mà ta có thể tìm thấy ở Từ điển Oxford: *bản sắc* là sự giống nhau ở một người/thực thể ở mọi thời gian và bối cảnh, trạng thái hay thực tế của chính bản thân người/thực thể đó, phân biệt với người/thực thể khác ở tính cách hoặc đặc trưng riêng. Tuy nhiên, tính giới hạn, tính có thể chấp nhận/hay tính hòa đồng, tính giá trị của bản sắc mà trong thực tế, rất khó tự nhận chân đối với chính cộng đồng mang bản sắc và rất khó chấp nhận đối với một cộng đồng khác, là vấn đề dễ gây ra các hệ/hậu quả, lại chưa được đề cập tới trong quan niệm phổ biến này. Ở một mức độ khái quát rộng và khách quan cao hơn, có thể tìm thấy trong định nghĩa của Günter –Trommsdorff, nhà xã hội học nổi tiếng người Đức. Ông cho rằng, bản sắc là một phức thể được cấu thành bởi ba yếu tố: *sự tự quan niệm* (tổng thể những yếu tố văn hóa vật thể – phi vật thể), *cảm giác về giá trị tự thân* (khả năng tự đánh giá mình) và *niềm tin kiểm soát* (sự thể hiện bản sắc của một cộng đồng trong giao lưu với các cộng đồng khác, ở đó, bản sắc của cộng đồng này sẽ được đánh giá một cách khách quan bởi các cộng đồng khác) [1]. Từ quan niệm này, ta nghĩ tới quan niệm về bản sắc văn hóa, đó đương nhiên cũng phải là sự định hình các giá trị văn hóa vật thể phi vật thể của các cộng đồng/quốc gia, là khả năng nhận diện và đánh giá các giá trị văn hóa của một cộng đồng/quốc gia và sự đánh giá giá trị bản sắc văn hóa đó của các cộng đồng/quốc gia khác.

Gắn kết, kiến tạo vốn xã hội

Từ khía cạnh chủ quan, dễ dàng nhận thấy bản sắc có giá trị gắn kết các cá nhân cùng bản sắc, nối kết với họ thành một mạng lưới không dựa trên thân tộc nhưng khá gắn gũi và vững bền. Hội đồng hương các cấp (tỉnh, huyện, xã) được tổ chức khá sôi nổi ở Việt Nam hiện nay là minh chứng cho sự kết nối này. Có tác dụng như một chất keo, bản sắc văn hóa có giá trị tạo nên một thứ “vốn” đặc biệt, không phải là vốn tài chính mà là “vốn xã hội”, một cá nhân gia nhập vào cộng đồng mang tính bản sắc sẽ sở hữu được vốn xã hội này và nhiều người đã khai thác thành công loại vốn này để phát triển bản thân và kiến tạo sự nghiệp.

Từ hai khía cạnh chủ quan và khách quan của bản sắc, từ giá trị kiến tạo vốn xã hội của bản sắc, có thể nói, với những đặc điểm được hình thành trong quá trình cộng cư ở vùng địa lý đặc thù của vùng Đồng bằng sông Cửu Long, con người Tây Nam Bộ đã hình thành cho mình bản sắc chung, từ đó, mỗi một cộng đồng nhỏ hơn lại tạo cho mình những nét bản sắc cụ thể. Trường hợp bài viết đề cập là bản sắc của con người Trà Vinh trong bản sắc con người Tây Nam Bộ.

1.3. Tính đa dạng của văn hóa

Như đã nói ở trên, văn hóa do con người tạo ra nhưng chịu sự tác động của môi trường sống, do đó, mỗi nền văn hóa có một nét riêng biệt. Đồng thời, văn hóa

là sự lựa chọn của các cộng đồng/cá nhân và từ đó kiến tạo nên bản sắc của mình, nên văn hóa mang đậm nét riêng biệt của chủ thể văn hóa. Từ hai tiền đề trên, có thể dễ dàng nhận thấy, văn hóa là đa dạng và khác biệt. Mặc dù đây là một hiện thực khách quan nhưng phải đến đầu thế kỉ XXI, nó mới được thừa nhận một cách rộng rãi.

Năm 2001, UNESCO ra một tuyên ngôn về sự đa dạng văn hóa, được thông qua tại phiên họp toàn thể, kì họp 31 của Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa Liên Hợp Quốc ngày 2/11/2001. Điều 1 của Bản Tuyên ngôn này: “Đa dạng văn hóa: tài sản chung của nhân loại” có nội dung như sau: “Văn hóa tồn tại dưới nhiều dạng khác nhau theo thời gian và không gian. Sự đa dạng này tồn tại ở những nét riêng và điểm chung trong bản sắc của các nhóm người, các xã hội hình thành nên cộng đồng nhân loại. Là khởi nguồn cho giao lưu, đổi mới, và sáng tạo, đa dạng văn hóa cũng cần thiết đối với nhân loại như đa dạng sinh học đối với tự nhiên. Với ý nghĩa này, đa dạng văn hóa chính là tài sản chung của nhân loại và nó cần được công nhận, khẳng định vì quyền lợi của các thế hệ hiện tại và tương lai”.

Bốn năm sau, UNESCO tiếp tục ra Công ước bảo vệ và phát huy sự đa dạng của các biểu đạt văn hóa (thông qua tại phiên họp lần thứ 33 của Đại hội đồng của Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên Hợp Quốc từ ngày 3 đến ngày 21 tháng 10 năm 2005). Khẳng định đa dạng văn hóa là một đặc tính của nhân loại, Điều 1 của Công ước nói rõ mục tiêu của Công ước là “bảo vệ và phát huy sự đa dạng của các biểu đạt văn hóa; tạo điều kiện cho các nền văn hóa phát triển và tương tác một cách tự do và cùng có lợi; khuyến khích đối thoại giữa các nền văn hóa nhằm đảm bảo sự trao đổi văn hóa rộng rãi hơn và cân bằng trong một thế giới thuận lợi cho sự tôn trọng giữa các nền văn hóa và một nền văn hóa hòa bình; thúc đẩy tính liên văn hóa để phát triển sự tương tác văn hóa trên tinh thần xây dựng các nhịp cầu nối kết các dân tộc; thúc đẩy sự tôn trọng và nâng cao nhận thức về giá trị của sự đa dạng các biểu đạt văn hóa ở các cấp độ địa phương, quốc gia và quốc tế”.

Đảng Cộng sản Việt Nam đã sớm nhận thức được yêu cầu khách quan này. Quan điểm “nền văn hóa của Việt Nam là một nền văn hóa thống nhất trong đa dạng” là một quan điểm xuyên suốt từ Nghị quyết Hội nghị 5 Khóa 8 (1998) và Nghị quyết Hội nghị 9 Khóa XI (2014).

Những tiền đề lí thuyết và lí luận trên là cơ sở để chúng tôi nhận diện đặc trưng tính cách con người Trà Vinh trong bối cảnh văn hóa Tây Nam Bộ và trong tiến trình đối diện với môi trường tự nhiên, môi trường xã hội để kiến tạo bản sắc của mình.

2. CON NGƯỜI TRÀ VINH TỪ CƠ TÀNG VĂN HÓA TÂY NAM BỘ

Trong lịch sử Việt Nam, Nam Bộ là vùng đất mới. Vùng đất này khác biệt với Bắc Bộ ở sự ít ảnh hưởng văn hóa Nho giáo, ở tính cởi mở của những người chưa chịu áp lực của một truyền thống lâu dài, ở tính phóng khoáng của những con người sống trong vùng đất rộng người thưa, điều kiện tự nhiên thuận lợi. Các yếu tố lịch sử, địa lí đã hình thành nên tính cách con người Nam Bộ. Vấn đề này đã được nhiều công trình đề cập, tuy rằng, để đi đến tận cùng là không hề dễ dàng. Trong một bài viết về tính cách con người Nam Bộ, Dương Công Đức đã nhận diện bốn đặc điểm như sau: “Tính cách đầu tiên được lưu truyền đó là vô tư, ít lo nghĩ xa;